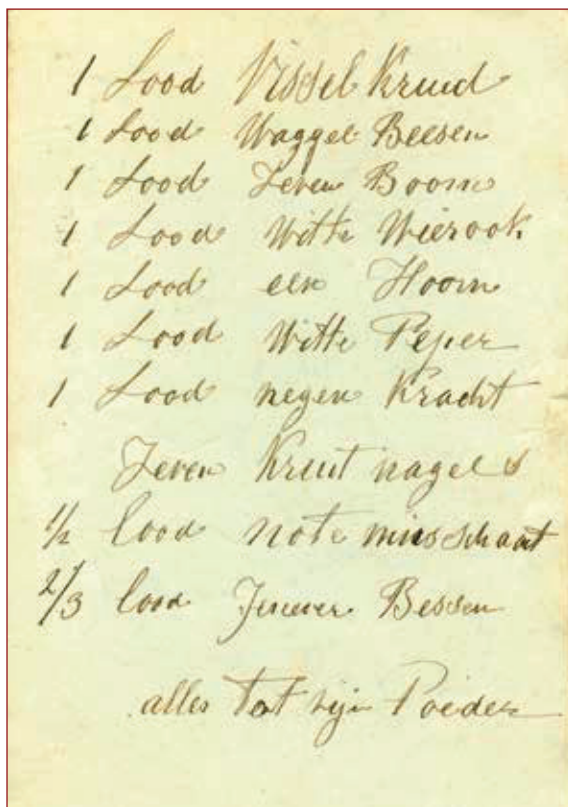

Bij het naspeuren in De Hoornsche Courant naar kopij voor onze rubriek 'Honderd jaar geleden' stuitte ik op een verslag van een zitting voor de kantonrechter. Omdat dit verslag voor genoemde rubriek iets te lang was, is er een apart artikel van gemaakt.

Een fistelpot bevat een pasta bereid volgens een eeuwenoud geheim recept van de familie Ursem. Rond 1840 kreeg ene Klaas Ursem het recept bij toeval in handen. Van de Hoornse markt met zijn paard en wagen op weg naar huis, kwam hij een rondreizende koopman tegen die nog onderdak zocht voor de nacht. Klaas nam hem mee naar zijn boerderij in Wognum. Doordat de koopman ziek werd, was hij gedwongen langer bij de Ursems te blijven. Voor zijn genezing gaf hij de voorkeur aan een eigen recept. Hij liet daarvoor de familie Ursem de benodigde kruiden plukken en deze in roomboter mengen tot een pasta. Weldra was de koopman weer de oude.

Als dank voor de liefdevolle verzorging gaf de herstelde koopman bij zijn vertrek het geheime recept, dat sindsdien op het West-Friese platteland de 'fistelpot' wordt genoemd.

Het recept voor de genezende pasta.

Lood: een zeker gewicht, vroeger een half ons, thans 1/10 van een ons.

Hoewel het recept geheim was, is het toch in verschillende takken van de familie Ursem terechtgekomen. De Wognumse vertegenwoordiger is nu Piet Ursem, zoon van Cor Ursem. Ook de hoofdpersoon in het hierna volgende verslag van een rechtbankzitting zal een Piet Ursem zijn geweest. Evenals de meeste kwakzalvers riskeerde hij te worden veroordeeld vanwege het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst.

RECHTSZAKEN Kantongerecht Hoorn
Zitting van 5 Maart 1915

De eerste beklagde was de 72-jarige bekende P. U. uit Wognum, de z.g. fistelboer. Deze moest terechtstaan omdat hij den derden Februari, zonder bevoegd te zijn het beroep van geneeskundige uit te oefenen, in een café te Enkhuizen geneeskundig advies had gegeven. Vijf vrouwelijke patiënten traden als getuigen op, terwijl beklagde zich van de hulp van Mr. A. Prins van Alkmaar als verdediger had verzekerd.

Deze zaak, zeker een zeer belangrijke, nam het grootste deel der zitting in beslag.

De eerste getuige, A. Sas van Enkhuizen, verklaarde zich onder behandeling van den z.g. fistelboer te hebben gesteld omdat zij het in het hoofd had. Voor het eerst was zij in Januari bij hem geweest. Beklaagde toch houdt den eersten Woensdag van elken maand zitting in het café Van Zanten op den Dijk te Enkhuizen. Zij is toen bij hem gelaten in een opkamer en heeft hem haar ziekte-toestand blootgelegd. Zij moest haar zakdoek laten zien. Beklaagde zag dien, alsmede den inhoud. Beklaagde heeft toen gezegd dat het wel terecht zou komen. Als raad gaf hij geen koffie te gebruiken, daarbij de fistelpot aanbevelend.

Den 3den Februari is getuige weer gekomen. Zij was toen al beter en hoefde niet meer terug te komen. Aan beklagde vroeg ze wat ze schuldig was, waarop geantwoord werd: 'Wilt ge wat geven, dan is het goed; doet ge het niet, dan is het ook goed.' Zij gaf toen een kwartje. Getuige verklaarde nog dat zij niet in levensgevaar verkeerde, toen zij de hulp van beklagde inriep en dat dus geen noodzaak aanwezig was.

Tweede getuige was Dieuwertje Groen van Andijk. Deze is bij den fistelboer gekomen vanwege een kwaal in haar mond. De eerste maal was dit 3 December 1913. Het verhoor van deze en volgende getuigen liep over dezelfde onderdeelen als bij de eerste, zoodat veel op hetzelfde neerkomt.

Haar is aangeraden den fistelpot te gebruiken. Ook zij vond daarvan veel baat. Zij is nu haast beter, alleen heeft zij het nu nog in de kaak. Daarvoor gaf beklagde

den raad een paar kiezen te laten trekken, waaraan ze echter nog geen gevolg had gegeven. Zij heeft beklagde niets gegeven.

Derde getuige was Joh. Kouwenhoven, huisvrouw van Tj. Mantel te Amsterdam. Zij was bij beklagde geweest vanwege een wondje op den schouder, waarvoor ze in Amsterdam maar geen genezing kon krijgen. Beklagde had fistel geconstateerd en den raad gegeven den fistelpot te gebruiken. Voor z'n raad wilde beklagde niets aannemen.

Als adres waar de fistelpot te verkrijgen was werd opgegeven een apotheker te Amsterdam.

Vierde getuige A. de Zwart, huisvrouw van J. Jongejeugd te Enkhuizen, had een puist aan haar kin. Zij kreeg den raad het met den fistelpot te probeeren. Zij deed het en vond er veel baat bij. Beklagde had zij niets gegeven, althans op 3 Februari niet. Den eersten keer wel, maar alleen bij wijze van fooi, omdat gezegd werd dat zij niets schuldig was. Op den vraag of noodzaak haar dwong naar den fistelboer te gaan, antwoordde getuige dat zij al zoo veel had gedokterd en dat daarbij geen baat werd gevonden.

De vijfde getuige was Antje Barends van Enkhuizen, die raad gevraagd had voor haar duim. Ook zij vond veel baat bij den fistelpot. Bij het heengaan gaf zij den fistelboer een kwartje als fooi. In levensgevaar verkeerde getuige wel niet, maar bij de dokters vond zij geen baat. De ambtenaar van het O.M. zegt in zijn requisitoir dat onder hen die zonder bevoegdheid het beroep van geneeskundige uitoefenen verschillende nuances zijn op te merken. In de eerste plaats zij die het doen uit zuiver winstbejag en hun schadelijke middelen voorschrijven om daaruit voordeel te behalen en in de tweede plaats de meer goedaardigen, die geheel te goeder trouw handelen. Die over een zekere kennis beschikken en de menschen willen helpen en goeden raad geven.

Tot de laatste categorie wil de Ambtenaar beklagde rangschikken. In zijn 6-jarige praktijk in deze streek, heeft hij reeds vele menschen geholpen zonder ooit met de politie in aanraking te zijn geweest. Dit moest van invloed zijn op de strafmaat. Een strafbaar feit is echter gepleegd, nl. het uitoefenen der geneeskunde zonder daartoe bevoegd te zijn.

Het ten laste gelegde is 5 maal gepleegd, waarom geëischt worden 5 boeten van tien gulden of vijf maal 10 d. hechtenis.

De verdediger Mr. A. Prins bespreekt in de eerste plaats, of de dagvaarding voldoet aan de eischen der wet, speciaal met het oog op art. 143 van het Wetboek van Strafvordering. Daar toch staat dat het ten laste gelegde feit in de dagvaarding moet omschreven staan.

Cor Ursem met de koud staande fistelpotten.

Beklagde is ten laste gelegd dat hij, hoewel niet toegelaten tot het beroep van geneeskundige, toch in een café geneeskundigen raad heeft gegeven. Maar van de gedragingen staat in de dagvaarding niets. Toch is het geven van een geneeskundigen raad het resultaat van een reeks handelingen en geen bepaald feit.

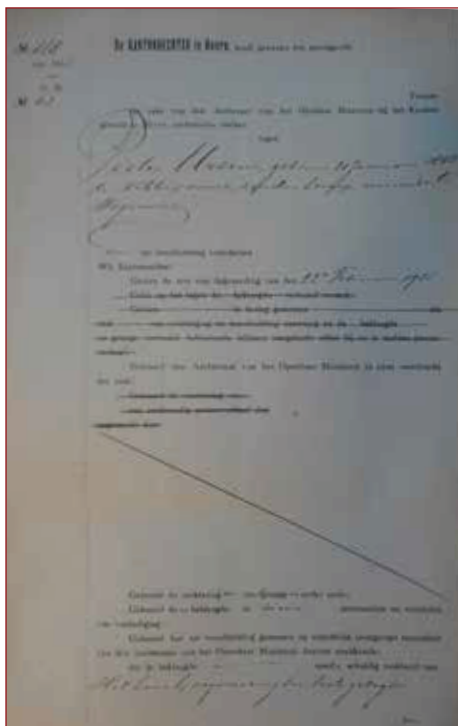
Uit verschillende arresten van den Hoogen Raad toont pleiter aan dat beklagde uit de dagvaarding moet weten ten opzichte waarvan hij zich te verdedigen heeft. In de dagvaarding had moeten staan waarin de geneeskundige raad bestond. Zoo zal bij een beschuldiging van mijneed het niet voldoende zijn dat de dagvaarding vermeldt dat een valsche verklaring is afgelegd. Een dergelijke beslissing is ook te vinden bij een uitspraak van den Kantonrechter te Amsterdam. Ten slotte concludeert pleiter dat de dagvaarding niet juridisch is omdat ze niet voldoet aan de eischen gesteld in Art. 143 in het Wetboek van Strafvordering.

De tweede door pleiter behandelde vraag is of de geneeskundige raad is gegeven als raad of als bedrijf. Bij een beroepsuitoefening moet een te behalen voordeel op den voorgrond staan. En alle getuigen hebben verklaard dat beklagde heeft gezegd dat ze niets schuldig zijn. Gaven ze niets, dan was dat ook goed. En die wat gaven, beschouwden dat als een fooi, niet als betaling of als vergoeding. Pleiter trekt dan ook in twijfel of hier sprake is van het uitoefenen van een beroep, waar gebleken is dat het niet gaat om geld. Met een arrest van den Hoogen Raad van 3 Januari 1907 licht pleiter dit nader toe.

In de derde plaats gaat Mr. Prins na of hier sprake is van 5 afzonderlijke feiten. De Ambtenaar vordert vijf boeten, hoewel men naar pleiters mening meer te

doen heeft met een voortgezette herhaling. Art. 56 spreekt van een verband, dat aanwezig wordt geacht, als meerdere feiten gelijksoortig zijn en een gevolg zijn van dezelfde wilsuïting.

Beschouwt men nu de dagvaarding, dan zal men moeten erkennen dat beklagde naar het lokaal in Enkhuizen is gegaan met het besluit geneeskundigen raad te verlenen. Dat is het genomen besluit, dat uitgevoerd werd op denzelfden tijd (tusschen 10 en 12) en dezelfde plaats als in de dagvaarding is genoemd. Alles is het resultaat van één en hetzelfde besluit. Wordt dan ook een straf opgelegd, dan mag het slechts zijn één straf, omdat hier sprake is van een voortgezette handeling. Pleiter heeft met genoegen het humane requisitoir van den Ambtenaar gehoord. Er wordt wel raad gegeven! Denk aan de rechtskundige, aan de bouwkundige adviseurs. En dat geschiedt door menschen zonder bevoegdheid. En dat mag. Alleen ten opzichte van de geneeskundige heeft de wet een uitzondering gemaakt. Maar is er ooit van een sympathiek geval sprake, dan is het wel bij dezen beklagde. Diens grootvader leed aan een ongeneeslijke ziekte, waarvoor hij geen baat kon vinden. Hem werd een middel verschafte dat werkelijk genezing bracht. Dat middel is van vader op zoon overgegaan en heeft zo'n goeden naam, dat de menschen van heinde en verre toestromen om baat te vinden bij den fistelpot. Een middel dat vaak zoo afdoende helpt dat de apothekers bereid waren het in hun apotheek op te nemen. Men gaat naar den man als men ten einde raad is. Talloos vele zijn de genezingen door den fistelpot bewerkt. Toevallig met beklagde aan het station zijnde, werden aan pleiter tal van personen aangewezen, die onder behandeling van beklagde zijn geweest.

Beginpagina van het vonnis.

Levensgevaar is er niet en dus volgens de wet ook geen noodzaak. Maar men bedenke dat menschen naar beklagde toekomen wanneer ze bij de dokters geen hulp meer kunnen vinden. En dat moet toch zeker aanleiding geven, is een strafbaar feit gepleegd, beklagde slechts de minimumstraf toe te passen.

Beklagde is algemeen bekend en het is voor hem een verschrikkelijk iets op 72-jarige leeftijd nog te moeten terechtstaan. Hij had er geen vermoeden van iets verkeerd te doen. Zes à tien jaren heeft hij hetzelfde gedaan en onder zijn patiënten zijn agenten van politie en rijksveldwachters. En nooit hebben die iets gezegd. Nu is hij plotseling overvallen. Moet een veroordeeling volgen, dat moet ook dit meewerken tot het opleggen van een minimumstraf.

Het O.M. gaat de verschillende door pleiter aangevoerde gevallen na. Hoewel hij het volkomen eens is met de interpretatie van Art. 143, geeft de Ambtenaar niet toe dat de dagvaarding niet juist is. Dit, alsmede het tweede argument, dat van een beroep niet gesproken kan worden, weerlegt het O.M. aan de hand van het arrest van den H.R. van 15 Oktober 1888, hetwelk nog bevestigd blijft, daar het is opgenomen in de nieuwste editie van het commentaar op het Wetboek van Strafvordering. Dat hier niet gesproken mag worden van een voortgezette handeling, bewijst het O.M. door middel van een beslissing van den Hoge Raad van 15 November 1905. Er zijn 5 adviezen gegeven en 5 maal is er dus ook een wil geweest om advies te geven.

Als verzachtende omstandigheid is o.m. aangevoerd, dat de doctoren in Amsterdam geen hulp konden verlenen, maar spreker betwijfelt of getuige wel de hulp van alle Amsterdamsche doctoren en professoren heeft ingeroepen, voor ze naar U. ging om hulp. 't Gaan naar een wonderdokter acht het O.M. als een gevolg van bijgeloovigheid en daar dit een kwaal is meer den vrouwen eigen wordt ook daardoor duidelijk dat de getuigen alle vrouwen zijn. Het O.M. persisteert zijn eisch.

De verdediger repliceert. Ook hij handhaaft hetgeen hij in eerste instantie heeft gezegd.

De uitspraak is bepaald tot over 14 dagen. Wordt vervolgd.

In de De Hoornsche Courant van zaterdag 20 maart wordt de uitspraak van de kantonrechter vermeld. Die is kort en krachtig.

Zaterdag 20 maart

Kantonrechter.

8. P.V. (=U), onbevoegd uitoefenen der geneeskunde.

Dagvaarding nietig verklaard.